

**ZAMONAVIY VA SIFATLI TA'LIMNI YANADA RIVOJLANTIRISH, ILMIY
IZLANISHLAR ORQALI TARAQQIYOTGA MUNOSIB HISSA QO'SHISH
MUAMMOLARIGA BAG'ISHLANGAN XALQARO ILMIY-AMALIY ANJUMAN
TO'PLAMI**

24-25-aprel, 2025-yil

**СБОРНИК МАТЕРИАЛОВ МЕЖДУНАРОДНОЙ НАУЧНО-ПРАКТИЧЕСКОЙ
КОНФЕРЕНЦИИ, ПОСВЯЩЕННОЙ ВОПРОСАМ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ
СОВРЕМЕННОГО И КАЧЕСТВЕННОГО ОБРАЗОВАНИЯ, А ТАКЖЕ
ВНЕСЕНИЯ ЗНАЧИМОГО ВКЛАДА В РАЗВИТИЕ ЧЕРЕЗ НАУЧНЫЕ
ИССЛЕДОВАНИЯ**

24-25 апреля, 2025 года

**PROCEEDINGS OF THE INTERNATIONAL SCIENTIFIC AND PRACTICAL
CONFERENCE ON ADVANCING MODERN AND QUALITY EDUCATION AND
CONTRIBUTING TO DEVELOPMENT THROUGH SCIENTIFIC RESEARCH**

24-25 April, 2025

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIIY TA‘LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI**

**МИНИСТЕРСТВО ВЫСШЕГО ОБРАЗОВАНИЯ, НАУКИ И ИННОВАЦИЙ
РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН**

**MINISTRY OF HIGHER EDUCATION, SCIENCE AND INNOVATION
OF THE REPUBLIC OF UZBEKISTAN**

OSIYO XALQARO UNIVERSITETI

АЗИАТСКИЙ МЕЖДУНАРОДНЫЙ УНИВЕРСИТЕТ

ASIA INTERNATIONAL UNIVERSITY

**ZAMONAVIY VA SIFATLI TA‘LIMNI YANADA RIVOJLANTIRISH,
ILMIY IZLANISHLAR ORQALI TARAQQIYOTGA MUNOSIB HISSA
QO‘SHISH MUAMMOLARIGA BAG‘ISHLANGAN XALQARO ILMIY-
AMALIY ANJUMAN TO‘PLAMI**

**СБОРНИК МАТЕРИАЛОВ МЕЖДУНАРОДНОЙ НАУЧНО-
ПРАКТИЧЕСКОЙ КОНФЕРЕНЦИИ, ПОСВЯЩЁННОЙ ВОПРОСАМ
СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ СОВРЕМЕННОГО И КАЧЕСТВЕННОГО
ОБРАЗОВАНИЯ, А ТАКЖЕ ВНЕСЕНИЯ ЗНАЧИМОГО ВКЛАДА В
РАЗВИТИЕ ЧЕРЕЗ НАУЧНЫЕ ИССЛЕДОВАНИЯ**

**PROCEEDINGS OF THE INTERNATIONAL SCIENTIFIC AND
PRACTICAL CONFERENCE ON ADVANCING MODERN AND
QUALITY EDUCATION AND CONTRIBUTING TO DEVELOPMENT
THROUGH SCIENTIFIC RESEARCH**

BUXORO – 2025

“Zamonaviy va sifatli ta’lim taraqqiyot negizidir” mavzusidagi xalqaro ilmiy-nazariy anjuman to’plami /S.S. Dexkanovning umumiy tahriri ostida – Buxoro: OXU, 2025 – 856 b.

Dasturiy qo‘mita:

S.S. Dexkanov, Osiyo xalqaro universiteti rektori, rais;
A.A. Ikramov, OXU Ilmiy ishlar va innovatsiyalar bo‘yicha prorektor, rais muovini;
M.N. Nurullayev, OXU O‘quv ishlari bo‘yicha prorektor, a‘zo;
Z.O. Qoryog‘diyev, OXU Ijtimoiy fanlar va texnika fakulteti dekani, a‘zo;
Z.Z. Gafarova, OXU Tarix va filologiya kafedrası mudiri, a‘zo;
M.A. Sadullayeva, OXU Tarix va filologiya kafedrası dotsenti, a‘zo;
L.E. Gadoyeva, OXU Tarix va filologiya kafedrası dotsenti, a‘zo;
D.A. Murodova, OXU Tarix va filologiya kafedrası katta o‘qituvchisi, a‘zo;
N.Z. Tasheva, OXU Tarix va filologiya kafedrası o‘qituvchisi, a‘zo;
U.Sh. Sadullayev, OXU Tarix va filologiya kafedrası o‘qituvchisi, a‘zo;
M.A. Mustafoyeva, OXU Tarix va filologiya kafedrası o‘qituvchisi, a‘zo;
A.O. Ollomurodov, OXU Tarix va filologiya kafedrası o‘qituvchisi, a‘zo.

Hurmatli konferensiya ishtirokchilari, aziz mehmonlar!

Barchangizni bugun Osiyo xalqaro universitetida o'tkazilayotgan "Zamonaviy va sifatli ta'lim taraqqiyot negizidir" mavzusidagi xalqaro ilmiy-nazariy konferensiyaning ochilish marosimida samimiy qutlashdan g'oyat mamnunman.

Bugun bizni bir maqsad, bir g'oya – zamonaviy va sifatli ta'limni yanada rivojlantirish, ilmiy izlanishlar orqali taraqqiyotga munosib hissa qo'shish istagi birlashtirib turibdi.

Zamonaviy jamiyatning taraqqiyoti ta'lim sifatiga bevosita bog'liq. Innovatsion texnologiyalar, ilg'or g'oyalar va zamonaviy yondashuvlar asosida shakllanayotgan ta'lim tizimi – bu nafaqat raqobatbardosh mutaxassislar tayyorlashning asosiy kafolati, balki mamlakatlararo ilmiy hamkorlikni mustahkamlovchi muhim omildir.

Konferensiyamiz doirasida ilgari suriladigan fikr-mulohazalar, taklif va tavsiyalar nafaqat nazariy ahamiyatga ega, balki amaliy yechimlar yaratishda ham muhim o'rin tutadi, degan umiddamiz. Ilmiy tajriba almashinuvi, turli mamlakatlar olimlari o'rtasidagi fikrlar sintezi esa ta'lim tizimini takomillashtirish yo'lida muhim qadam bo'ladi.

Ushbu nufuzli anjumanda ishtirok etayotgan barcha olimlar, mutaxassislar, yosh tadqiqotchilar va professor-o'qituvchilarga samarali ilmiy ishlanmalar, yangi g'oyalar va ijodiy yondashuvlar tilab qolamiz.

Konferensiya ishiga omad va muvaffaqiyatlar yor bo'lsin!

**Hurmat bilan, Osiyo xalqaro universiteti rektori
Suxrob Sobirovich Dexkanov**

aloqadorligini o'zida namoyon etadi [7]. Zero, bu maqsadlar davlatimiz rivojiga, uning yuksalish yo'lida keng va ulkan imkoniyatlar eshigini ochadi, xalq farovonligi, yurtimiz barqarorligini ko'zlaydi.

Mamlakatimizda BMTning Barqaror rivojlanish maqsadlariga uyg'un bo'lgan Harakatlar strategiyasiga muvofiq qabul qilinayotgan Davlat dasturlari, ulardan kelib chiqib hayotga tadbiiq etilayotgan qonun va boshqa normativ hujjatlar inson xavfsizligi hamda farovonligiga xizmat qilmoqda. Prezidentimiz Shavkat Mirziyoyevning O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi qabul qilinganining 25 yilligiga bag'ishlangan tantanali marosimdagi ma'ruzasida "Inson huquqlarini ta'minlashga qaratilgan harakatlarimiz Birlashgan Millatlar Tashkilotining Barqaror taraqqiyot maqsadlariga to'la hamohangdir" [8] deb ta'kidlagani bejiz emas.

Xulosa. Mazkur hujjatlar asosida 2030-yilgacha bo'lgan davrda barqaror rivojlanish sohasidagi Milliy maqsad va vazifalar tasdiqlanib, ularni amalga oshirish bo'yicha O'zbekistonda Muvofiqlashtiruvchi kengash tuzilib, o'z faoliyatini olib bormoqda. Shuningdek, bugun yurtimizda BMTning faoliyat yuritayotgan vakolatxonalari mutaxassislari ham ushbu dasturning yurtimiz ma'naviy yangilanishlar jarayonida inson taraqqiyoti mezonini uchun muhim ahamiyat kasb etishini ta'kidlashmoqda. BMTning Barqaror rivojlanish maqsadlariga oid konsepsiyasi, butun dunyoda inson manfaatlarini ehtiyojlarini hisobga olgan holda uzviy bog'langan inson salomatligi, uning savodxonlik darajasi, ekologik xavfsiz, iqtisodiy farovon, ijtimoiy muhofazalangan va institusional birlashgan hayot tarzini shakllantirishni o'z ichiga olgan maqsadlarga erishishga yo'naltirilgan.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. About the Sustainable Development Goal s. // <https://www.un.org/sustainabledevelopment/sustainable-development-goals/>.
2. Yangi Barqaror taraqqiyoti dasturi // <https://www.uz.undp.org/content/Uzbekistan/uz/home/post-2015.html>
3. Barqaror rivojlanish maqsadlari. // <http://www.un.uz/ozb/pages/display/sdgs>.
4. Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development. // Resolution adopted by the General Assembly on 25 September 2015.
5. Saidova L. O'zbekistonda barqaror rivojlanish maqsadlarining bajarilishi va ta'lim sohasining istiqbollari. // Demokratlashtirish va inson huquqlari. №1, 2018. -B.19.
6. Barqaror rivojlanish maqsadlari - bu dunyoni o'zgartirishga yo'naltirilgan 17ta maqsaddir // www.un.org/sustainabledevelopment/sustainable-development-goals/
7. O'zbekiston taraqqiyotining yangi bosqichida milliy g'oyani rivojlantirish konsepsiyasi. // <https://regulation.gov.uz/uz/document/10558>.
8. Mirziyoyev Sh.M. Konstitutsiya – erkin va farovon hayotimiz, mamlakatimizni yanada taraqqiy ettirishning mustahkam poydevoridir. // "Xalq so'zi" gazetasi, 2017 yil 8-dekabr. №247 (6941).

GENDER TENGLIK VA MIGRATSIYA: MUAMMO VA YECHIMLAR

Turdiyev Behruz Sobirovich

BuxDU Ijtimoiy-siyosiy fanlar kafedrasini professori

Mansurova Nigora Dmitriy qizi

Buxoro Davlat universiteti, Tarix va Yuridik fakulteti 2-bosqich talabasi

Annotatsiya. Ushbu maqolada jamiyat uchun muhim va o'ta dolzarb bo'lgan ikki masala haqida, ya'ni gender tenglik va migratsiya masalalari xususida fikrlar keltirib o'tilgan. Gender tenglikning bugungi zamon jamiyat hayotidagi roli haqida, xotin-qizlar va erkaklar o'rtasidagi tenglikni ta'minlashga doir muammolar haqidagi qarashlar bayon qilingan. Shu bilan bir qatorda, migratsiya masalalari, ayollar migratsiyasi, migratsiya sohasidagi gender masalalar to'g'risida so'z yuritilgan.

Kalit so'zlar: Migratsiya, psixologiya, hukumat, globallashtirish, feminizatsiyalashuv, karyera, gender tenglik.

Kirish. Bugungi kunga kelib, butun dunyo bo'ylab migratsiya sohasi juda ommalashib bormoqda. Xalqaro aloqalar rivojlanib, uzoq masofalar yaqin bo'lgani sari bu yanada rivojlanmoqda. Odatda erkaklar migratsiya oqimining asosini tashkil qilgan bo'lsada, hozirgi kunga kelib ayollar ham migratsiya oqimiga qo'shilmoqda. Asosan xizmat ko'rsatish sohaslarida ayollar o'z faoliyatini olib borayotganligini statistika ma'lumotlari ham tasdiqlamoqda. Bu oqim yildan-yilga ko'payib bormoqda va tabiiy ravishda xotin-qizlar

psixologiyasiga ham ma'lum darajada o'z ta'sirini o'tkazayapti. Fikrlar xilma-xilligi zamonida yashayotgan ekanmiz, ayollar migratsiyasiga nisbatan ham turli qarashlar bo'lishi tabiiy holat. Bu o'z o'rnida ba'zi muammolarni ham keltirib chiqarishi mumkin. Hukumatlar esa ayni shu sohadagi muammolarni nazorat olib, hal qilish uchun doimiy harakatdalar. Bu ishlar o'z navbatida ijobiy ta'sir ko'rsatib, xotin-qizlarning huquqlarini ta'minlab, gender tenglikka amal qilgan holatda har ikkala jins vakillari uchun bir xilda xavfsiz muhit yaratilmoqda.

Adabiyotlar tahlili va metodlari. Maqolani yozishda analiz va sintez, deduksiya va induksiya, tarixiylik, mantiqiylik, qiyosiy-huquqiy kabi tadqiqot va tahlil usullari qo'llangan.

Muhokama. Bugungi globallashuv zamonida xalqaro mehnat migratsiya sohasining feminizatsiyalashuv jarayoni uning zamonaviy xususiyatlaridan biri bo'lib qolmoqda. Xo'sh, bunga sabab nima? Yuqorida aytib o'tganimizdek, xizmat ko'rsatish sohasida ishchi kuchiga bo'lgan ehtiyoj kun sayin ortib bormoqda. Bundan tashqari, dunyoning ko'plab mamlakatlarida tug'ilishlar sonining kamayishi va aholi umr ko'rish darajasining oshib borishi sabab keksa aholining ko'payib borishi, ularni parvarishlovchilarga bo'lgan ehtiyojni ham oshirib bormoqda. Jamiyatda esa ishsizlik, qashshoqlik, ajirimlar kabi ijtimoiy hodisalar ham ayollar migratsiyasining oshishiga hissa qo'shmoqda. Zamonaviy jamiyatlarda ayollarning o'zni mustahkamlanib, mustaqil shaxsiy karyera yaratishga bo'lgan ishtiyoqning oshib borishini ham bir ta'sir ko'rsatuvchi omillar qatoriga kiritishimiz mumkin. Ba'zibir tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, ayollar mehnat migratsiyasining sabablari mamlakatlar kesimida farqlanadi. Masalan, ba'zilar daromad topish, shaxsiy hayotni yo'lga qo'yish, oila qurish uchun migrant bo'lishsa, yana ba'zilar uy-joy qilish, farzandlarga ta'lim tarbiya berish, qarzlardan qutulish uchun va yana yaqin kishilarini davolatishga mablag' topish uchun boshqa mamlakatlarga borishmoqda. "Empirik tadqiqotlarning natijasiga ko'ra, respondentlarning 84% i ayollar mehnat migratsiyasi ularning hayoti va karyerasi uchun ijobiy ahamiyatga ega ekanligini ta'kidlasa, respondentlarning 62,4% i mazkur jarayon reitsipiyent mamlakat va hududlarga ijobiy ahamiyat kasb etishini ta'kidlaganlar" [1]. Shunday qilib endi migratsiya oqimining o'ziga to'xtaladigan bo'lsak, birgina O'zbekiston hududiga ko'chib kelganlar soni ancha yuqori darajaga ko'tarilgan. "2023-yilning yanvar-sentabr oylarida ro'yxatga olingan jami ko'chib kelish migratsiya oqimi 168,7 ming kishini tashkil etgan, ularning aksariyati (58.5%) ayollar (98,600 kishi), qolgan qismi esa (41.5%) erkaklar (70,100 kishi) bo'lgan. Xuddi shu davrda ko'chib ketish migratsiya oqimi 181,1 ming kishini tashkil etgan: uning ko'pchilik qismini (58.5%) ayollar (105,100 kishi), qolgan qismini esa (41.5%) erkaklar (76,000 kish) tashkil etgan".[2] Yuqorida ko'rib o'tganimizdek, migratsiyada ayollar soni erkaklardan ko'proq. Dunyo bo'ylab davlatlar rivojlanib borgan sari bu narsa ayollar migratsiya darajasiga ham ta'sir o'tkazadi. Umumiy migrantlar tarkibini ko'zdan kechirar ekanmiz, undagi ayollar ulushini mintaqalar kesimida ko'radigan bo'lsak, faqat Tinch okeani mintaqasi va Sharqiy Osiyodan tashqari barcha mintaqalarda ushbu ko'rsatkich o'sib borayotganligini ko'ramiz. Xotin-qizlar migrant sifatida qaysi sohalarida faoliyat olib borayotganlariga e'tibor qaratsak, bu asosan quyidagi sohalaridir: qishloq xo'jaligi sohasi, uy xizmatlari, ta'lim, sog'liqni saqlash va mehmonxona biznesi. Buni endi Yevropa misolida ko'radigan bo'lsak, u yerda ayollar sog'liqni saqlash va boshqa ijtimoiy sohalarida faoliyat yuritishadi. Misol uchun, Buyuk Britaniyada tibbiyot sohasida yoki Italiyada ta'lim sohasida, Ispaniya va Gretsiyada esa asosan, mehmonxona biznesi kabi sohalarida ayollar ustunligini ko'rish mumkin. Migratsiya bo'yicha ayollar katta qismni tashkil qiluvchi yana bir soha bu uy xizmatchiligidir. Butun dunyo bo'ylab uy xizmatchilari asosan yuqori daromadli davlatlarda joylashgan. Bu bo'yicha ko'rsatkich xatto 80 foizni tashkil qiladi va bular ushbu davlatlardagi migrantlarning jami 66 foizini tashkil qiladi. Eng ko'p uy xizmatchilari joylashgan mintaqalarga e'tibor qaratsak, Arab mamlakatlari, Shimoliy Amerika va Yevropa mintaqalari ustunlik qilib, ularda 52 foiz migrant uy xizmatchilari joylashgan. Xo'sh, nega bu mamlakatlarda bunchalik yuqori ko'rsatkich? deyidigan bo'lsak, bunga sabab quyidagicha bo'ladi: bu mintaqalarda demografik qarish jarayoni juda yuqori sur'atda o'sib borishi va natijada parvarishga muhtoj kishilarning shaxsiy va uy xizmatchilariga bo'lgan ehtiyojining ortib borishini keltirishimiz mumkin. "Dunyo mintaqalari bo'ylab jami migrantlar tarkibida ayol migrant uy xizmatchilarining ulushi bo'yicha eng yuqori ko'rsatkich Arab mintaqasi (60,8%) hamda eng quyi ko'rsatkich Sharqiy Yevropa mintaqasi (0,8%)ga to'g'ri keladi" [3]. Biroq yana shuni e'tiborga olish kerakki, oliy ma'lumotli, yuqori daromad topuvchi ishlarda ishlovchi ayollar soni ham yildan-yilga ortib bormoqda. Maosh masalasida ham ancha yaxshi daromad ko'rishmoqda. Lekin shuni ham inobatga olish kerakki, ayollar erkaklardan ko'ra kamroq daromad topishsada, lekin erkaklardan ko'proq daromodlarining katta qismini yuborishadi. Mana endi ayollar migratsiyasi jarayonidagi ba'zi muammolarga e'tibor qaratsak, maqsadga muvofiq bo'ladi. Mehnat migratsiyasi ayollarga yuqori daromad topish va moliyaviy holatni yaxshilashga imkon berish, professional o'sishni ta'minlash bilan bir qatorda

diskriminatsiya, odam savdosi, tahqirlash va jinsiy zo'ravonlikka uchrashiga ham sabab bo'lmoqda. Bundan tashqari, erkaklardan farqli ravishda ayol migrantlarda migratsiyadan qaytgach, jamiyatga va o'z vataniga moslashishda va yana oilada o'z o'rnini qaytarishi va mavqeyini tiklashida, farzandlari tarbiyasini qaytadan o'z nazoratiga olishida, professional ba'zibir avvalgi ko'nikmalarini eskirishi sababli talabgirlikning susayishi va natijada ishsiz qolishi, ishlash qobiliyatini yo'qotganda esa nafaqa bilan ta'minlanish kabi muammolarga uchrashi va ularning natijasida ruhiy va jismoniy holatidagi jiddiy ta'sir ko'rsatishi ham tabiiy holdir. Xotin-qizlarning bunday jiddiy jismoniy va ruhiy holatlarni boshdan kechirishi butun bir oilaning yoki butun jamiyatning ma'naviy nosog'lomligini keltirib chiqarishi tayin. Shuningdek, migratsiya sohasida ayollar sonining o'sib borishi ajrimlar sonining oshib borishi, tug'ilish ko'rsatkichlari va oila qurish sonining qisqarishiga olib bormoqda. Ba'zida esa hattoki ayol migrantlarga bo'lgan xurmat va ularning or-nomusiga bo'lgan ishonch susayib bormoqda. Bularning barchasi esa migratsiya uchun donor mamlakatlardagi iqtisodiy muammolarni hal etish maqsadida salbiy oqibati ulkan bo'lgan ijtimoiy muammolarni yuzaga kelishiga va butun jamiyatda ijtimoiy bosimning ortishiga olib kelmoqda. "O'tkazilgan tadqiqot natijalariga ko'ra, birgina Saudiya Arabistonida ishlab qaytgan efopiyalik ayol migrantlarning aksariyati mazkur safarlarining xatarli bo'lganini, oziq-ovqat va ichimlik suvi tanqisligi va tahqirlanish muammolaridan aziyat chekkanliklarini bildirganlar"[4] Bunday xavf-xatarlar juda ko'plab hududlarda uchramoqda va migratsiya holatlarini qiyinlashtirayotgan vaziyatlardan bo'lib kelmoqda. Gender tenglikni amalga oshirish yuzasidan ayollar va erkaklar o'rtasida migratsiya bo'yicha ham bir xil sharoit yaratishga harakat qilinayotgan bo'lsada, ammo odam savdosi qurboniga aylanotganlarning katta qismini baribir ayollar tashkil qilmoqda. "Statistik ma'lumotlarga ko'ra, dunyo bo'yicha odam savdosi jinoyatidan jabrlanganlarning 80 foizini ayollar va yosh bolalar tashkil etmoqda. Har yili dunyo bo'yicha 600 ming nafardan 800 ming nafargacha ayollar va bolalar aldov yo'llari bilan chet ellarga olib ketilib, sotib yuborilmoqda. Eng achinarli tomoni, ayollar bilan tovar sifatidagi savdo ko'lami dunyo bo'yicha yiliga 10 milliard AQSh dollardan oshib ketgan"[5]. Bunday holatlar ko'ngilni hiralashtiradi. Bu kabi muammolarga yechim topish uchun hukumatlar maxsus qarorlar qabul qilishmoqda. O'zbekiston misolida olib qaraydigan bo'lsak, xotin-qizlarning ijtimoiy ahvolini yaxshilash va moddiy ko'mak berish, bandligini ta'minlash uchun ko'plab ishlar amalga oshirilmoqda. Xususan, "Temir daftar", "Ayollar daftari", "Yoshlar daftari"ning yo'lga qo'yilishi, yoki birgina 2022-yilning o'zida Prezidentimizning birdaniga ikkita – "Oila va xotin-qizlarni tizimli qo'llab quvvatlashga doir ishlarni yanada jadallashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi Farmon hamda "Oila va xotin-qizlar davlat qo'mitasi faoliyatini tashkil etish to'g'risida"gi qarorni imzolashi ham ularga bo'lgan davlat e'tibori va g'amxo'rliqi belgisidir. Bundan tashqari, bandlikni ta'minlash maqsadida masofaviy bandlikni ta'minlash anchayin rivojlanib bormoqda, ayollarning huquqiy ongini oshirishga qaratilgan alohida uchrashuvlar, davra suxbatlari tashkillashtirilmoqda. Bular ijoyib natija berishi kutilmoqda. Biroq bu bilan migratsiya juda xavfli jarayon deb ham baholay olmaymiz. Bu kerakli jarayon mamlakatlar orasida pul o'tkazmalari, iqtisodiy rivojlanishida ham aynan shu sohaning ta'siri katta. Ayollarning pul o'tkazmalari ba'zi mamlakatlarda erkaklarnikidan kamroq bo'lishi ham mumkin. "Shu o'rinda ayol mehnat migrantlarining tajriba, bilim, ijtimoiy, siyosiy va madaniy normalar kabi ijtimoiy o'tkazmalari pul o'tkazmalaridan ko'ra ko'proq ahamiyat kasb etishiga ham e'tibor berish lozim. Chunki ayollarning xorijda ega bo'lgan bilimlari, g'oyalari, tajriba va texnologiyalar bo'yicha ko'nikmalari ularning oilalari va jamiyatdagi mavqelarining ortishiga va mazkur muhit ishtirokchilarining dunyoqarashlarida ijobiy o'zgarishlarga sabab bo'lishini ham unutmazlik kerak".[6]

Xulosa. Xulosa qilib aytganda, globallashtirish sharoitida migratsiya jarayonining o'sib borishi bu tabiiy holat. Mamlakatlar iqtisodi o'sib borishida ham buning ta'siri katta bo'lib bormoqda. Gender tenglikni bu sohada ta'minlash ham juda muhim vazifadir. Insonlar migratsiya orqali ko'plab moddiy manfaatlarni ko'zlashadi. Shu jumladan, ayollar ham asosan moddiy ehtiyojlar tufayli boshqa davlatga borib ishlashmoqda. Bu ko'p jihatdan ularning mustaqil bo'lishiga, dunyoqarashini ijobiy tomonga o'zgartirishga katta hissa qo'shmoqda. Biroq, ba'zi salbiy holatlar ham orada uchrab turibdi. Ayollarning aldanish, huquqlarini toptash va odam savdosi qurboni bo'lib qolish holatlari ham uchramoqda. Hukumatlarni bu holatlarni oldini olishga qaratayotgan e'tibori va chora-tadbirlari bu muammolarni hal qilishda muhim o'rin tutadi. Bundan buyog'iga ham salbiy holatlarni oldini olish va tenglikni ta'minlash maqsadida barchamiz birligida harakat qilishimiz kerak va shundagina biz ulkan natijalarga erisha olamiz.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Пескова, Абрей Бастос, 2014.
2. MIGRATSIYA VAZIYATIGA OID HISOBOT 2023-yil aprel-sentabr, 2023. 3-b.
3. Gallotti, M. Migrant Domestic Workers across the World: Global and Regional Estimates; International Labour Organization: Geneva, Switzerland, 2015; pp. 2,3.

4. Zeina Mehzer, Gabriella Nassif, Claire Wilson. Women Migrant Domestic Workers in Lebanon: A Gender Perspective. ILO. 2021. p. 3

5. Qo'ziyeva G. Odam savdosi jinoyatining oldini olish va unga qarshi kurashish faoliyatida xotin-qizlarning huquqiy ongi hamda huquqiy madaniyatini oshirish. MARKAZIY OSIYODA JAMIYAT, GENDER VA OILA xalqaro ilmiy jurnali; 2022/3(4), 81-82-p

6. Abduramanov X.X., Kadirova Z.A. Ayollar mehnat migratsiyasining asosiy oqimlari va zamonaviy yo'nalishlari, MARKAZIY OSIYODA JAMIYAT, GENDER VA OILA xalqaro ilmiy jurnali; 2022/4(5), 10-p.

SUDGA OID PSIXOLOGIK EKSPERTIZASINING RIVOJLANISH JARAYONI VA TARIXI

Elov Ziyodullo Sattorovich

Buxoro davlat universiteti Psixologiya fanlari doktori (DSc), dotsenti

To'rayev Shaxriyor Ilg'or o'g'li

Osiyo xalqaro universiteti talabasi

Annotatsiya. Ushbu maqolada hozirgi kunga qadar chuqur izlanishga va qator ilmiy tadqiqotlar o'tkazishga, shuningdek juda ko'plab munozara va baxslarga sabab bo'layotgan, aniqlik va diqqat, juda katta bilim talab etilayotgan, sudga oid psixologik ekspertiza sohasining asl xususiyati va ushbu jarayonning qanday tarixga ega ekanligini tahlil qilingan bo'lib, ushbu soxadagi ulkan o'zgarishlar qilish, aniqliklarni zamonaviy texnologiyalar bilan yanada mukammallashtirish, bugungu zamonning muhim talabi ekanligi keng yoritib berilgan.

Kalit so'zlari: Sud ekspertizasi, psixolog, ekspert, barmoq izi, ekspertiza turlari, sudlov jarayoni, sudya, affekt, depressiya.

Kirish. XXI asrda inson va uning baxtli hayot kechirishi muammosi har qachongidan ham dolzarb masalaga aylandi.

Prezidentimiz Sh.M.Mirziyoyev aytganlaridek: "....., biz har bir fuqaro o'zining kuch va imkoniyati, qobiliyati va salohiyatini ro'yobga chiqarish uchun keng sharoit va imkoniyat yaratib berishimiz kerak[1]". Bu esa jamiyat a'zolaridagi ijtimoiy psixologik muammolarni o'z vaqtida yuqori darajada yechimini topishni talab qiladi.

Biz bilamizki har narsani ibtidosi va intihosi bor, ammo ilm-fan ma'rifatda aslo yakun bo'lmaydi. Qancha bilib o'rganganiz qadar shuncha ko'p yangiliklar yaratishimizni va albatta jamiyatga foydamiz tegishini anglab yetamiz. Ushbu bilimlar orqali kelajak avlodlarga, juda katta ma'naviy ozuqa yetkazib beramiz. Hozirgi kunda o'rganilayotgan ba'zi bir soxalar uzoq bir davrlarni bosib o'tganini ko'rishimiz mumkin. Ammo, qaysidir davrlarda ma'lum sohalaridagi tanazzul tufayli, rivojlanish va o'sishda susayish keying davrlarda o'zining kamchiliklari bilan taraqqiyotga ta'sir etayotganini ko'rishimiz mumkin. Bugun bu kabi sohalarida orasida o'zgarishga va rivojlanishga yanada muhtoj bo'lgan sudga oid psixologik ekspertiza jarayoni haqidagi ilmiy ma'lumotlarni tadqiq qildik.

Asosiy tahlillar: Bugungi kunda, yuridik sohaning kun sayin rivojlanib borayotganligi natijasida, uning qator tarmoqlari shu jumladan yuridik psixologiya ham rivojlanmoqda. Natijada sohaning muammolari yuzasidan turli amaliy tadbirlarda sifat bosqichiga erishish uchun mavjud tajribalarga tayanib, mahalliy mutaxassislar tomonidan bir qator masalalar qayta ko'rib chiqilishi lozim[2].

1. Bugun Jahon psixologiyasida qo'llanilib kelayotgan "Standartlar"ga tayanib, yuridik psixologiyada psixologik metodikalardan foydalanish borasida mahalliy muhit uchun aniq ko'rsatmalar ishlab chiqish;

2. Mahalliy sharoit uchun qo'llanishi lozim bo'lgan yuridik psixologiya sohasidagi qo'llanmalarni nashr ettirib borishni yo'lga qo'yish;

3. Yuridik psixologiya imkoniyatlaridan foydalanish bo'yicha amaliy qo'llanmalar ishlab chiqish;

4. Mutaxassislar tayyorlash jarayonida Yuridik psixologiya boshqa tarmoqlari bo'yicha ularning standartlari masalasi uchun alohida mashg'ulot mavzularini ajratish lozim.

Jamiyat rivojlanishining hozirgi bosqichida, fanlar tizimida psixologiya fani muhim ahamiyatga ega. Akademik B.M. Kedrovning fikricha – psixologiya o'zlashtirilayotgan gumanitar, aniq va maxsus fanlarning markazini tashkil etadi.

Huquqni muhofaza qilish faoliyatida psixologik bilimlar quyidagi jarayonlarda qo'llaniladi:

shaxsni to'g'ri diagnostika qilish;

insonga nisbatan individual yondashish;

taktik usul va qarorlarni tanlash va ishlatish;

Yuridik sohada shaxsni mana shu kabi jarayonlar bilan tadqiq qilish va o'rganish sudga oid psixologik ekspertizada amalga oshiriladi.

2. TARIXIY TADQIQOTLAR VA UNING ENG SO'NGGI YUTUQLARI TA'LIM JARAYONINING ASOSI SIFATIDA

BARQAROR RIVOJLANISHNI TA'MINLASHGA QARATILGAN MAQSADLAR Turdiyev Bexruz Sobirovich, Sotvoldiyev Jaxongir Sultonali o'g'li	111
GENDER TENGLIK VA MIGRATSIYA: MUAMMO VA YECHIMLAR Turdiyev Behruz Sobirovich, Mansurova Nigora Dmitriy qizi	113
SUDGA OID PSIXOLOGIK EKSPERTIZASINING RIVOJLANISH JARAYONI VA TARIXI Elov Ziyodullo Sattorovich, To'rayev Shaxriyor Ilg'or o'g'li.....	116
QADIMGI POYKENT HUDUDIDAN TOPILGAN MODDIY MADANIYAT NA'MUNALARI Ahmadov Ahmadjon Asror o'g'li, Jumayeva Marjona Doniyor qizi.....	118
G'UZOR BEKLIGIDAGI OZODLIK KURASHI MASALALARI VA UNDA AFG'ONISTONNING TUTGAN O'RNI Orziyev Mahmud Zayniyevich, Raxmatov Ramshod	120
BUXORO SHAHRI SUV TA'MINOTI VA SHAHAR HAYOTIDA TUTGAN O'RNI Naimov Ismat Nusratilloevich, Safarov Mirsaid G'ayrat o'g'li.....	122
OT BILAN BOG'LIQ O'YINLAR TARIXI VA MADANIYATIGA OID AYRIM MULOHAZALAR Ahrorbek A'zamjonovich Azizov.....	124
XX ASR BOSHLARIDA GERMANIYANING ERONDA TA'SIRINING OSHIB BORISHI XUSUSIDA Orziyev Mahmud Zayniyevich, Boltayev Oxun Obid o'g'li.....	127
BUXORO VOHASIDA MILLIY MADANIY MARKAZLAR FAOLIYATI Nafiddinova Xosiyat Ravshanovna	130
O'ZBEKISTONDA ATROF-MUHITNI MUHOFAZA QILISH: ASOSIY TASHKILOTLAR VA ULARNING FAOLIYATI Yuldosheva Bibirajab Mirjonovna.....	132
BUXORO TRIKOTAJ FABRIKASI TARIXI Utayeva Feruza Xolmamatovna	137
ZAMONAVIY MAHALLA - ETNOLOGIK TADQIQOT OBYEKTI SIFATIDA Sadullayev Umidjon Shokir o'g'li.....	140
NEMIS GAZETALARI VA KONSULLIK HISOBOTLARIGA KO'RA CEMAL POSHO: JISMONIY QIYOFASI VA SHAXSIY XUSUSIYATLARINING TAHLILI Asli Orunbayev	143
KAPITULYATSIYALARNING BEKOR QILINISHI: ITTIHOD VA TARAQQIY SIYOSATINING TARIXIY ASOSLARI VA NATIJALARI Asli Orunbayev.....	148
TARIX VA TA'LIM ENG SO'NGGI YUTUQLARNING O'QUV JARAYONIGA TA'SIRI Qodirov Farrux Ergash o'g'li, Boboqulova Durdona Sanjar qizi	151
O'ZBEKISTONDA TURIZM TARIXI:QADIMGI DAVRDAN HOZIRGACHA Bo'stonova Zilola Bo'ston qizi	155
BUXORO AMIRLIGI MADRASALARINING MODDIY TA'MINOTI MASALALARI Elmurodova Nigora Jobir Qizi.....	158
BUXORO VOHASIDA DINIY MAROSIM VA URF-ODATLARDAGI TRANSFARMATSIYA JARAYONLARINING ETNOGRAFIK TAHLILI Gulyamov Alisher Azizovich	161
JADIDCHILIK HARAKATI NAMOYONDALARI VA ULARNING FAOLIYAT Gulyamov Alisher Azizovich, Atoeva Munira Farxodovna	165
TARIX SAHIFALARIDA SOHIBQIRON AMIR TEMUR Gulyamov Alisher Azizovich, Xamidova Rayxonabegim Xaydar qizi.....	168
YANGI O'ZBEKISTONNING QISHLOQ XO'JALIGI SOHASIDAGI XALQARO HAMKORLIGI Jo'rayeva Donoxon Metinboyevna.....	171
НОВЫЕ МЕТОДОЛОГИИ В ИСТОРИЧЕСКОЙ НАУКЕ: ЦИФРОВАЯ ИСТОРИЯ, КОЛИЧЕСТВЕННЫЙ АНАЛИЗ И ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ИИ Каримов Сухроббек Юсупович.....	175
O'ZBEKISTON SSRDA KOLLEKTIVLASHTIRISH SIYOSATINING PAXTACHILIKKA TA'SIRI Haqqulov Mehriddin Yunus o'g'li	178
BUXORO AMIRLIGIDA HARBIY ISH TARIXINING ZAMONAVIY TADQIQOTLARI Haqqulov Mehriddin Yunus o'g'li, Qosimov Umidjon Ismatillo o'g'li	180
THE DEVELOPMENT OF THE SCIENCE OF HADITH IN HISTORICAL ANALYSIS Haqqulov Mehriddin Yunusovich, Sadulloyeva Moxinur Sadullo qizi	183
QORAQALPOG'ISTONDA 1930-1936 YILLARDAGI IJTIMOY O'ZGARISHLARNING TARIXIY TAHLILI Madreymov Farxat Maxsetbaevich.....	184

**ZAMONAVIY VA SIFATLI TA'LIMNI YANADA RIVOJLANTIRISH,
ILMIY IZLANISHLAR ORQALI TARAQQIYOTGA MUNOSIB HISSA
QO'SHISH MUAMMOLARIGA BAG'ISHLANGAN RESPUBLIKA
ILMIY-AMALIY ANJUMAN TO'PLAMI**

**СБОРНИК МАТЕРИАЛОВ РЕСПУБЛИКАНСКОЙ НАУЧНО-
ПРАКТИЧЕСКОЙ КОНФЕРЕНЦИИ, ПОСВЯЩЁННОЙ ВОПРОСАМ
СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ СОВРЕМЕННОГО И КАЧЕСТВЕННОГО
ОБРАЗОВАНИЯ, А ТАКЖЕ ВНЕСЕНИЯ ЗНАЧИМОГО ВКЛАДА В
РАЗВИТИЕ ЧЕРЕЗ НАУЧНЫЕ ИССЛЕДОВАНИЯ**

**PROCEEDINGS OF THE REPUBLICAN SCIENTIFIC AND
PRACTICAL CONFERENCE ON ADVANCING MODERN AND
QUALITY EDUCATION AND CONTRIBUTING TO DEVELOPMENT
THROUGH SCIENTIFIC RESEARCH**